

REVELATIO
COGITATIO FIDEI

Colecția **Revelatio** este coordonată de
Otniel-Laurean Vereș

MIKLOS VETÖ, WALTER KASPER, GASTON
FESSARD, FRÉDÉRIC MANNS, RAFIC NAHRA,
GIOVANNI GRANDI, JAN-HEINER TÜCK

MISTERUL LUI ISRAEL

Traducere din limba franceză de
Elena Cojocariu

Ratio et Revelatio
2022

**Seria *Cogitatio Fidei* este coordonată de
Alin Tat și Antoaneta Sabău**

**Volum apărut în colaborare cu Asociația
Studia Oecumenica, Sibiu**

Redactor: George State
Coperta: Paula Cionca
DTP: Paula Cionca

Tipărit la Print Expert, Oradea

© Revue catholique internationale Communio 35, 5, 2010.
Copyright © Ratio et Revelatio, 2022

Imagine coperta I: Chagall, Regele David, 1962.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Misterul lui Israel / Miklos Vetö, Walter Kasper,
Gaston Fessard, ... ;

trad. din franceză de Elena Cojocariu. - Oradea :
Ratio et Revelatio, 2022

ISBN 978-606-9659-59-5

I. Vetö, Miklos

II. Kasper, Walter

III. Fessard, Gaston

IV. Cojocariu, Elena (trad.)

2

Editura Ratio et Revelatio
Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183
e-mail: office@ratioetrevelatio.com

www.ratioetrevelatio.com

CUPRINS

PREZENTARE—Miklos VETÖ.....	7
EVREI ȘI CREȘTINI, SINGURUL POPOR	
AL LUI DUMNEZEU – Cardinal Walter KASPER	15
1. ÎNFRUNTAREA TRECUTULUI ȘI RESTABILIREA	
ÎNCREDERII	15
2. PROBLEME CRUCIALE	20
MISTERUL LUI ISRAEL – Gaston FESSARD	29
INTRODUCERE	29
MISTERUL LUI ISRAEL	32
MISTERUL ALEGERII – Frédéric MANNS	53
POVARA TRECUTULUI	53
ÎMPOTRIVA LUI MARCION ȘI A TEOLOGIEI	
ÎNLOCUIRII	56
CONTINUITATEA LEGĂMÎNTULUI	58
RUPTURĂ ȘI NOUȚATE	59
SCRIPTURA, INIMA REFLECȚIEI	61
ALEGEREA LUI ISRAEL	62
IACOB – ISRAEL	63
ISRAEL SLUJITOR	65
DUMNEZEU NU A REVOCAT LEGĂMÎNTUL SĂU	
CU ISRAEL (ROMANI 11, 1)	66
TIPOLOGIE ȘI ÎMPLINIRE	71
CĂTRE RECONCILIERE	72
SURSE IUDAICE ALE LITURGHIEI CREȘTINE: ANALIZA UNUI CAZ	
PARTICULAR – Rafic NAHRA	75
I. LITURGHIA IUDAICĂ ȘI LITURGHIA CREȘTINĂ	
LA ÎNCEPUTURI	75

II. RUGĂCIUNEA DE HIROTONISIRE A PREOȚILOR	77
1. <i>MOISE ȘI ALEGerea CELOR 70 DE BĂTRÎNI:</i>	
<i>a) Abordarea biblică și liturgică</i>	<i>79</i>
<i>b) Tradiția iudaică rabinică</i>	<i>80</i>
2. <i>SACERDOȚIUL LUI AARON ȘI AL FIILOR SĂI:</i>	
<i>a) Abordarea biblică și liturgică</i>	<i>82</i>
<i>b) Tradiția iudaică rabinică</i>	<i>84</i>
MISTERUL LUI ISRAEL – Giovanni GRANDI	89
SCHIȚĂ A REFLECȚIEI LUI J. MARITAIN	89
NOTE TEOLOGICE ASUPRA	
UNICITĂȚII SHOAH-ULUI – Jan-Heiner Tück	101
1. PROBLEMA LIMBII	102
2. CUVINTELE PENTRU A ROSTI INDICIBILUL:	
<i>KHURBAN – HOLOCAUST – SHOAH</i>	<i>104</i>
3. OPȚIUNEA ÎN FAVOAREA UNEI SOLIDARITĂȚI	
ÎN MEMORIE CU VICTIMELE ISTORIEI	108
4. IPOTECA: ANTIJUDAISMUL BISERICII ȘI	
ANTISEMITISMUL IDEOLOGIC	110
5. EXIGENȚELE MONOTEISMULUI MOZAIC ÎN CONCEPȚIA	
LUI GEORGE STEINER	115
6. AUSCHWITZ, „O CRIMĂ FĂRĂ EGAL ÎMPOTRIVA LUI	
DUMNEZEU ȘI A OMULUI”	118

PREZENTARE

Miklos VETÖ

După aproape două milenii de adversitate și de conflict, ultima jumătate de secol a adus o imensă schimbare a raporturilor dintre Israel și Biserică. Condamnarea diverselor forme de antisemitism, înmulțirea declarațiilor de apreciere și de simpatie la adresa Israelului pregătesc o cu totul nouă așezare a relațiilor între evrei și creștini. Dacă putem vorbi de acum înainte de evrei ca despre „frații noștri mai mari întru credință”, care este oare explicația, argumentarea doctrinală a acestei cotituri? Se insistă de acum înainte pe continuitate în loc de ruptură, sînt scoase în valoare rădăcinile iudaice ale credinței creștine, este analizat sensul existenței fără întrerupere a Israelului. Or, dacă în locul „substituirii” pur și simplu a Israelului prin Biserică se predică „împlinirea” lui în Ea, asta nu schimbă faptul că interpretările iudaică și creștină asupra Scripturii rămîn „ireductibile una față de cealaltă”¹, că mărturisirea creștină despre Isus ca „singur mijlocitor” (1 *Timotei* 2, 5) interzice „prezentarea Bisericii și a iudaismului ca două căi paralele ale mîntuirii”². Există, desigur, voci în sînul iudaismului înclinate spre o înțelegere mai favorabilă a lui Isus, dar e oare de conceput ca iudaismul rabinic să recunoască în el pe Mesia, ori chiar să ajungă să creadă în caracterul său divin? Un important document al

¹ *Le peuple juif et ses saintes Écritures...*, Comm. Bibl. Pontific., Paris, Cerf, p. 55. Vezi și *Communio* XX, 3, mai-juin 1995, *Le judaïsme*, editorialul semnat de Rémi Brague: „Un dialogue difficile”, p. 9, și articolul lui H.U. von Balthasar, „Le problème Église-Israël depuis le Concile-Question disputée”, p. 23.

² *Notes pour une correcte présentation des Juifs et du Judaïsme...*, in J. Dujardin, *L'Église catholique et le peuple juif*, Paris, 2003, p. 430.

bisericii de rit roman referitor la aplicarea declarației *Nostra Aetate* le cere creștinilor să „se străduie să înțeleagă dificultățile pe care sufletul evreu, impregnat de o extrem de înaltă și de pură noțiune a transcedenței divine, le încearcă în fața misterului Cuvîntului întrupat”³. Ar trebui adăugat: cum ar putea adoratorii fervenți ai Dumnezeuului unic din Vechiul Testament să se roage lui Dumnezeu întreit?

Din perspectivă umană, aceste probleme sînt imposibil de rezolvat și am fi tentați să ne mulțumim cu o apropiere de poporul evreu pe plan social, cu lupta împotriva antisemitismului, cu organizarea unei coexistențe din ce în ce mai cordială și mai amicală. Dar, plecînd de la înțelegerea modestă și lucidă a nedesăvîrșirii Istoriei Mîntuirii, de la credința în atotputernicia înnoitoare a lui Dumnezeu, de la speranța unui parcurs spre Împlinire, am putea, ar trebui să găsim mijloacele care, fără pretenția de înlătura misterul, vor oferi niște clarificări. Ni se cere să reflectăm, să medităm asupra existenței neîntrerupte a poporului evreu, a poporului Legămîntului care rămîne mereu „foarte iubit” de Dumnezeu (*Lumen Gentium* II, 16). Trebuie să înțelegem că relația evreilor cu Biserica creștină este „unică și supranaturală”, și mai ales că „evreii fideli Sinagogii îl întîlnesc încă, în cultul lor, pe Dumnezeu din Legămînt”⁴. Ne vom da seama atunci că, chiar și Israelul postbiblic poate avea o relevanță pentru Biserică. Credința care a pregătit apariția lui Isus Cristos poate contribui la o mai bună înțelegere a figurii și a învățăturii sale. Biserica a venit să desăvîrșească, în lumea păgînă, misiunea religioasă universală a Israelului pe care au

³ *Orientations et suggestions...*, in J. Dujardin, *op. cit.*, p. 401.

⁴ G. Baum, *Notes sur les relations d'Israël et de l'Église. L'Église de Vatican II*, Cerf, Paris, 1966, p. 648s.

vestit-o profeții. Antisemitismul care lovește în poporul din care s-a născut Isus este o expresie, directă sau indirectă, a urii față de Dumnezeu. Vom înțelege atunci adînca observație a unui scriitor evreu: evreii nu sînt persecutați pentru că l-au omorît pe Cristos, ci pentru că l-au dat lumii...⁵

Gîndirea catolică despre evrei și creștini – așa cum subliniază cardinalul Kasper – trebuie să plece de la următoarea întrebare: „Ce legătură se poate stabili între rolul de mîntuitor universal al lui Isus Cristos și continuarea legămîntului lui Israel cu Dumnezeu?”⁶ Ve-chiul Testament este, fără îndoială, reinterpretarea ultimă, făgăduită de profeți, a Vechiului Legămînt. Este *da*-ul și *amin*-ul definitive la toate făgăduințele lui Dumnezeu, iar nu încetarea sau anularea lor. Papa Ioan Paul al II-lea a declarat că relația creștinilor cu evreii aparține realității interioare a religiei noastre. Într-adevăr, popoarele celor două Legăminte sînt legate, relația lor reciprocă putînd fi caracterizată prin formula Sinodului de la Calcedon: nici despărțire, nici amestecare. Altoirea noii ramuri a neamurilor pe trunchiul lui Israel a fost un nou act al lui Dumnezeu: asta înseamnă că Biserica nu e doar un simplu vlăstar al Israelului, însă ea trebuie să continue să-și tragă vigoarea și seva din rădăcina care este Israelul. Desigur, Biserica catolică nu desfășoară nicio activitate misionară vizîndu-i pe evrei, totuși ea nu va înceta să-și afirme credința în fața lor.

Textul Președintelui emerit al Consiliului pontifical pentru unitatea creștinilor este urmat de două articole cu caracter general despre misterul lui Israel. Cel dintîi, cu o prezentare de părintele Michel Sales, un impor-

⁵ Citat mai jos în articolul lui Grandi.

⁶ Vezi articolul lui Walter Kasper, „Evrei și creștini, singurul popor al lui Dumnezeu”.

tant interviu cu Gaston Fessard, teologul care a meditat întreaga viață asupra poporului evreu, evocă câteva dintre marile adevăruri creștine.⁷ Dușmănia dintre păgâni și evrei – ne învață Apostolul – nu e depășită decât prin sacrificiul lui Cristos, întemeietorul Bisericii creștine. Adversitatea, ostilitatea continuă a păgînului dovedește că funcția evreului este de a face să fie prezent Dumnezeu adevărat. Desigur, Primul Testament își află adevărul, împlinirea în cel de-al Doilea, dar împlinire nu înseamnă dispariție. Și Gaston Fessard reamintește, în linia mării tradiții creștine, că nu ne putem aștepta la unirea efectivă a Bisericii și a Sinagogii, a creștinilor și a evreilor în *veac*, ci doar la sfârșitul veacurilor.

Peste treizeci și cinci de ani despart interviul eminentului iezuit de frumoasa meditație a părintelui Frédéric Manns.⁸ Aceasta din urmă prezintă – fără a le atenua – problemele și controversele reflecției teologice asupra Israelului. Autorul începe citîndu-l Léon Bloy: „mîntuirea vine prin evrei” și reamintește riscurile respingerii Vechiului Testament, ale marcionismului, explicînd însă cu finețe: nu trebuie să considerăm că „credincioșii dintr-o națiune ar trebui altoiți pe o națiune mai degrabă decât pe rădăcina adevărată”. „Biserica trebuie să îmbine – scrie el – credința exaltată în Domnul cu iubirea de Israel”. Criticînd în mod implicit pozițiile simpliste și unilaterale, acest călugăr care a locuit multă vreme la Ierusalim găsește o formulă extrem de relevantă pentru întreaga tematică a volumului de față: un discurs fecund asupra relației dintre evrei și creștini trebuie să adopte „o lectură dialectică între împlinire și ruptură”.

⁷ Vezi introducerea urmată de interviu.

⁸ Vezi „Misterul alegerii”.